

Případová studie Jesenicka (Moravskoslezský kraj)

Úvod

„Regionem“ Jesenicka se pro účely této studie rozumí území ORP Bruntál, ORP Krnov a ORP Rýmařov. Region je součástí Moravskoslezského kraje. Nachází se v severovýchodní části České republiky, nedaleko hranic s Polskem. Převážnou část území zabírá pohoří Jeseník. Nachází se zde i nejvyšší hora Moravy, Praděd. Na území zasahuje Chráněná krajinná oblast Jeseník. Charakter krajiny je hornatý a zalesněný. Území se vyznačuje horší dopravní dostupností a periferní polohou. Region však disponuje potenciálem v rozvoji cestovního ruchu.

Rozloha území: 1 537 km² (28 % rozlohy Moravskoslezského kraje)

Počet obyvatel: 90 971 obyvatel (7,6 % obyvatel Moravskoslezského kraje)

Na území se nachází celkem 67 obcí, z toho pouze 9 se statutem města. Charakter oblasti je převážně venkovský, průměrná velikost obce je přibližně 700 obyvatel.

Cílem případové studie Jesenicka (Moravskoslezský kraj) je poukázat na socioekonomický vývoj, problémy a výzvy regionu a identifikovat možnosti, které nabízí nejen Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ resp. její akční plány, ale i možnosti a záměry samospráv při řešení těchto výzev.

Vazba na Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+

SRR definuje různé typy území s rozdílnými potřebami, problémy a výzvami – metropolitní regiony, aglomerace a jejich zázemí, regionální centra a jejich venkovské zázemí, strukturálně postižené regiony, hospodářsky a sociálně ohrožená území. **Region Jesenicka (Bruntálsko, Krnovsko a Rýmařovsko) se řadí mezi tzv. HSOÚ (hospodářsky a sociálně ohrožená území).** Zařazení mezi HSOÚ vzešlo z analýzy následujících indikátorů:

- a) intenzita bytové výstavby
- b) hrubá míra celkového přírůstku
- c) index stáří
- d) podíl nezaměstnaných osob
- e) intenzita podnikatelské aktivity

Problémem těchto území jsou dle SRR obecně horší životní podmínky a méně rozvojových příležitostí či omezené možnosti podílet se na rozvoji. Jmenovat lze celkově slabý hospodářský výkon. V určitých oblastech dochází ke zhoršení sociální struktury (věkové, vzdělanostní). Problémem je také sociální vyloučení, dostupnost kvalitních veřejných služeb, občanská vybavenost. Potenciálem je v některých oblastech vyšší míra sounáležitosti obyvatel s územím a vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu.

Vazba na Strategii rozvoje kraje pro období 2019–2027

Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje pro období 2019–2027 byla schválena zastupitelstvem kraje dne 12. 12. 2019. Z analytické části Strategie rozvoje kraje a z územně analytických podkladů vyplývá, že koncentrací problémových charakteristik jsou zasaženy nejvíce obce na Osoblažsku, Karvinsku, Vítkovsku a v některých částech Rýmařovska a Oderska. Podrobnější problémová analýza je uvedena taktéž ve schválené Konceptci rozvoje venkova Moravskoslezského kraje pro období 2018–2023. Kraj vyhláší dotační program Podpora znevýhodněných oblastí.

V rámci **Územně analytických podkladů Moravskoslezského kraje** – aktualizace 2017 a 2021 byl proveden a vyhodnocen tzv. rozbor udržitelného rozvoje území, který v sobě nese i povinnost vyhodnotit územní podmínky z hlediska 3 pilířů udržitelného rozvoje (environmentální, hospodářský a sociální), a to na základě pečlivě vybraných vstupních indikátorů. Výše uvedené problémové oblasti se promítly i do mapového podkladu.

Rozbor udržitelného rozvoje území 60. Celkové vyhodnocení územních podmínek

Administrativní členění
— hranice státu
— hranice kraje
— hranice správního obvodu ORP
— hranice obce

Sídla
⊙ krajské město
○ obec s rozšířenou působností
• obec

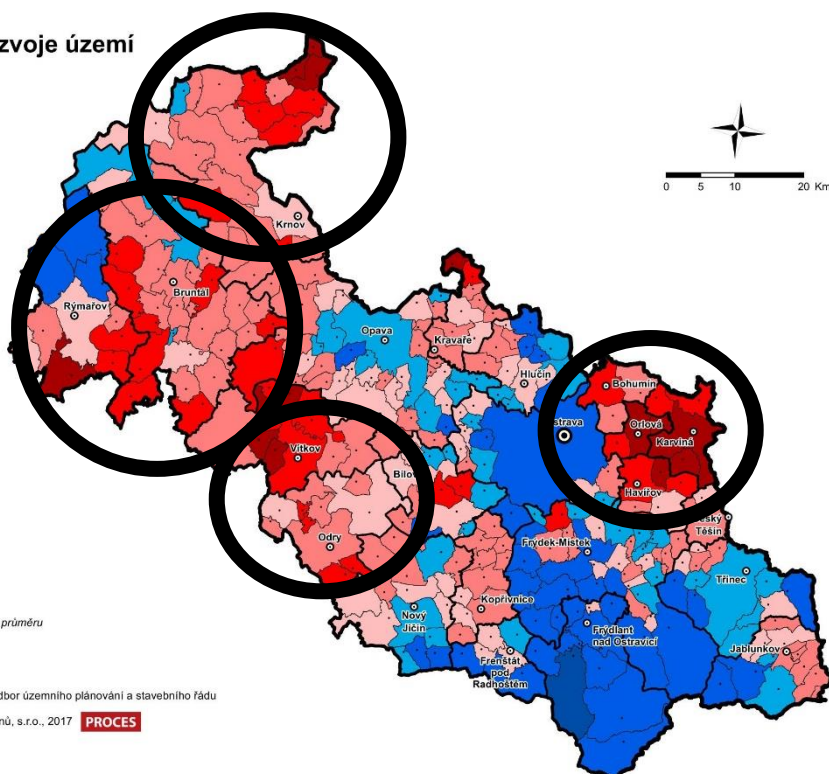
Územní podmínky
■ Velmi špatné
■ Špatné
■ Zhoršené
■ Průměrné
■ Zlepšené
■ Dobré
■ Velmi dobré

Územní podmínky vyhodnoceny na základě váženého průměru indikátorů, které byly hodnoceny na škále <-3>+3>

Objednatel: Krajský úřad Moravskoslezského kraje - odbor územního plánování a stavebního řádu

Zhotovitel: PROCES - Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o., 2017 **PROCES**

Zdroje použitých geodat:
- ČÚZK, 2017
- KÚ Moravskoslezského kraje, 2017

Hlavní socio–ekonomické problémy

Ve srovnání s jinými kraji v České republice je obecně v Moravskoslezském kraji nižší podnikatelská aktivita obyvatel. Na východě jsou důvodem především velcí zaměstnavatelé, na západě kraje (Jesenicko) není dost příležitostí ani poptávka. Přetrvává nízká míra zakládání nových podniků.

V posledních letech klesají míry nezaměstnanosti, roste průměrný příjem domácností a průměrná mzda i ve venkovských oblastech. Přesto je koupěschopnost obyvatelstva Jesenicka nižší než průměr kraje. Svou roli hraje také vysoký počet exekucí. Nezaměstnanost v roce 2020 vzrostla na 6,76 % (průměr kraje 5,5 %).

Na většině území kraje je dobrá dostupnost základní silniční infrastruktury. Jesenicko patří v rámci kraje k oblastem s nejhorší dopravní dostupností vzhledem k hornatému terénu a charakteru osídlení. Nejnižší počet podnikatelských subjektů v přepočtu na obyvatele (150) v Moravskoslezském kraji je na Karvinsku. Jesenicko v tomto ukazateli nezaostává za průměrnou hodnotou kraje (215 podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel). Tři čtvrtiny registrovaných ekonomických subjektů na Jesenicku tvoří drobní živnostníci (OSVČ), kteří se z velké části uplatní v cestovním ruchu.

Těžiště ekonomiky v kraje se přesunulo směrem do Ostravy, k Frýdku-Místku a Novému Jičínu díky růstu investic v oblasti automobilového průmyslu a ICT ekonomiky. V kraji přetrvávají a narůstají ekonomické a socio-ekonomické rozdíly mezi úspěšně se rozvíjejícími, průměrnými a zaostávajícími geografickými oblastmi. Tyto rozdíly jsou dány historickou povahou místní ekonomiky, polohou, demografií a také rozdílným vývojem lokálně převažujících odvětví. Tradičně se od zbytku kraje odlišuje západní část (Jesenicko). Malé a rozvíjející se firmy ve znevýhodněných oblastech musejí překonávat dodatečné bariéry pro vstup na rozvíjející se trhy. Znamená to především vyšší náklady na dopravu a logistiku, vyšší náklady na lákání a udržení pracovní síly z jiných částí ČR a vyšší náklady na zavádění a vybudování nové technologické a ICT infrastruktury.

Zájem mladé generace o venkov se snižuje. Jesenicko stárne. Průměrný věk obyvatel kraje je 43 let. Průměrný věk obyvatel na Jesenicku činí 43,6 let (rok 2020). Řada obcí disponuje nevyužitými plochami a objekty, i připravenými územními a strategickými plány. Na druhou stranu nejsou často připravené projektové záměry pro využití volných ploch a budov. Ve venkovských oblastech schází infrastruktura a služby pro začínající i rozvíjející se podnikatele a také možnosti cenově dostupného nájemního bydlení pro mladou generaci. Na Jesenicku chybějí průmyslové zóny (výjimkou je bruntálská průmyslová zóna).

V Ostravě v současnosti dochází k rozšiřování podpůrné infrastruktury a podpůrných služeb pro začínající podnikatele (například Moravskoslezské inovační centrum, podnikatelské inkubátory, co-workingová centra, poradenské služby aj.), tato infrastruktura může být do budoucna využita pro rozvoj firem i v odlehlejších oblastech. Potenciálem pak je rozhodně rozvoj cestovního ruchu, agroturistika, lázeňství a navazující služby.

SWOT analýza

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none">• zachovalé životní prostředí• množství a rozsah zvláště chráněných území• lesnicko-zemědělské využití krajiny• bohaté kulturní dědictví• komunitní a spolková činnost• existence sítě turistických stezek a cyklotras• pozitivní vztah obyvatel k místu bydliště	<ul style="list-style-type: none">• periferní geografická poloha s deficitem dopravní dostupnosti• nevyhovující stav technické infrastruktury• vyšší míra nezaměstnanosti• nedostatečná sociální a zdravotní péče• nižší míra vzdělanosti• nízká podnikatelská aktivita• nízká dostupnost moderního a kvalitního bydlení• existence sociálně vyloučených skupin obyvatel
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none">• investice do technické infrastruktury• investice do občanské vybavenosti• podpora kvalitního a dostupného bydlení• podpora rozvoje sociálních služeb• podpora podnikavosti• zkvalitnění služeb turistického ruchu• posilování partnerství a spolupráce obcí• posilování komunitního života	<ul style="list-style-type: none">• odchod mladých a kvalifikovaných skupin obyvatel• snižování dostupnosti sociální a zdravotnické péče• zvyšující se míra nezaměstnanosti• rušení nebo omezování provozu ZŠ a MŠ• zvyšující se počet sociálně slabých skupin obyvatel• nárůst sociopatologických jevů a kriminality• nízká míra zapojení občanů do dění v obcích• kůrovcová kalamita• energetická chudoba

Návrhy řešení problémů

Návrhová část vychází ze struktury návrhové části SRR 21+ a je doplněna o regionální specifika z pohledu Moravskoslezského kraje. Dosažení strategického cíle s názvem „Dobrá kvalita života v HSOÚ“ závisí na implementaci níže uvedených opatření.

Specifický cíl 5.1: Zvýšení diverzifikace ekonomických činností a podpora tvorby lokálních pracovních míst (vazba na typové opatření 40: Rozvíjet drobné podnikání a malé a střední podniky; typové opatření 41 Posilovat lokální zaměstnání v rámci veřejných investic; typové opatření 42 Usilovat o příchod vnějších investic)

Podpora podnikání a podnikavosti je klíčovou aktivitou pro rozvoj regionu, který je obecně znevýhodněný vzdáleností od center, dostupností infrastruktury a nedostatkem kvalifikované pracovní síly. Z těchto důvodů potřebuje specifickou podporu, včetně finanční podpory při využívání finančních nástrojů a dalších motivačních opatření. Jedná se o podporu drobného podnikání, zavedení malých grantových schémat, voucherů na rozjezd podnikání, možnosti financování mikropodniků, podporu sociálních podniků, podporu lokálních značek a řemesel. Dále je potřeba podpořit místní poradenská centra, která mohou informace o těchto a dalších možnostech zprostředkovávat a poskytovat příjemcům podporu při jejich využívání nebo kontakty a možnosti spolupráce v regionálních centrech, aglomeracích a metropolích.

Mimo větší města se živnostníci a malé a střední podniky potýkají s horší dostupností vhodných poradenských služeb – akcelerační programy, digitalizace, koučink apod. Mezi možné příčiny patří poddimenzovaná personální kapacita Czechinvestu. Z pohledu kraje lze toto zlepšit rozšířením nabídky služeb Moravskoslezského inovačního centra a.s. i do periferních oblastí.

Další důležitou aktivitou je posilování spolupráce ZŠ a SŠ v regionu s místními firmami, a to zejména s cílem zlepšit praktickou výuku studentů středních škol. Je potřeba propojit kariérové poradenství s potřebami místních firem a odbornou výukou. Lze posílit aktivity MS Paktu zaměstnanosti za přispění místních samospráv a kraje v kontextu specifík Jesenicka.

V rámci podpory cestovního ruchu je třeba podpořit aktivity síťování mezi pořadateli kulturních a sportovních akcí, provozovateli služeb v cestovním ruchu a organizacemi destinačního managementu. Rozvoj marketingových aktivit, brandu Jesenicka a cílení na zahraniční i domácí klientelu. Potenciál rozvoje skýtá agroturistika, cykloturistika, environmentálně vzdělávací a ozdravné pobyty dětí. Samostatnou kapitolou je pak lázeňství, které lze rozvíjet v oblasti Karlovy Studánky. Rozvoj lázeňských služeb reflektuje potenciál budoucí poptávky, kdy bude narůstat počet obyvatel v seniorním věku v rámci celé Evropské unie (stříbrná ekonomika).

Specifický cíl 5.2: Zajistit dobrou dopravní dostupnost v rámci regionu a ve vazbě na aglomerace a metropole (vazba na typové opatření 43 Zajistit dobrou dopravní obslužnost)

Zvyšování podílu nízkoemisní dopravy je jedním z hlavních cílů krajské strategie. Veřejná správa kraje bude lídrem v zavádění bezemisních způsobů dopravy, a to jak v dopravní obslužnosti veřejné správy, tak i ve využívání bezemisních vozidel ve veřejné hromadné dopravě. Budou elektrifikovány vybrané železniční tratě.

Zlepšení dopravní dostupnosti Jesenicka závisí i na celkovém zlepšení napojení Moravskoslezského kraje na mezinárodní spoje. Zajištění leteckého spojení do přestupního uzlu

celosvětového významu je pro dostupnost regionu taktéž klíčové, stejně tak jako podpora dostupnosti Prahy, Brna a Vídně vysokorychlostní železniční tratí. Dále je nutné podpořit napojení na Transevropskou dopravní síť TEN-T a dokončit přestavbu D48 a modernizaci silnice I/11 a I/57 (Ostrava – Opava – Bartultovice – Opole).

Rozvoj cyklo dopravy jako součást rozvoje cestovního ruchu a také jako moderního způsobu denní dojížděky. Na různé typy nízkoemisních způsobů dopravy budou v programovém období 2021–2027 k dispozici nemalé finanční prostředky z Evropských strukturálních a investičních fondů, z Národního plánu obnovy a Modernizačního fondu. Je potřeba zaměřit se na poradenství, konzultační servis a podporu absorpční kapacity v těchto oblastech.

Specifický cíl 5.3: Zajistit prevenci sociálního vyloučení a energetické chudoby a podporovat komunitní život v obcích (vazba na typové opatření 44 Řešit problémy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami a předcházet jejich vzniku; typové opatření 45 Rozvíjet komunitní život v obcích)

Nízký ekonomický potenciál pro rozvoj oblasti je dán nízkou daňovou výtěžností a nízkou mírou podnikatelské aktivity. Dochází také ke kumulaci sociálně problémového obyvatelstva. Proto je potřeba zvýšit zájem mladých a podnikavých obyvatel o bydlení na venkově, zejména v řídko osídlených oblastech. Je nutné zajistit dobrou dostupnost mateřských školek, vytvořit konkurenceschopný model nájemního bydlení na venkově a zajistit pokrytí vysokorychlostním internetem. Nové profese, které jsou pro mladou generaci atraktivní, jsou často závislé pouze na kvalitním připojení k internetu. Z hlediska nájemního bydlení může pomoci nový národní dotační titul zaměřený na nájemní bydlení (v majetku obcí) jako nástroj udržení mladé generace. Stejně tak lze využít evropské zdroje na podporu digitalizace.

Komunitní energetika je dalším palčivým problémem, který je potřeba urgentně řešit a lze jej efektivně podpořit z evropských zdrojů. Moravskoslezský kraj chce podpořit obce ve znevýhodněných oblastech projektem Centrum veřejných energetiků, který je celkově zaměřen na poskytování poradenství nejen v oblasti energetiky, ale právě i čisté mobility s cílem transformace energetiky v souladu se závazky a strategickými dokumenty EU a ČR.

Z pohledu obcí je třeba posilovat aktivní trávení času obyvatel, komunitní život v obci a investovat do vytváření podmínek pro společenský, kulturní a sportovní život v obci, včetně spolkové činnosti.

Specifický cíl 5.4: Zajištění dostatečné občanské vybavenosti (vazba na typové opatření 46 Zajistit občanskou vybavenost; typové opatření 47 Omezit předčasné odchody ze vzdělávání (ZŠ a SŠ))

S udržením obyvatelstva v produktivním věku úzce souvisí zlepšení dostupnosti zdravotních a sociálních služeb. Je třeba podpořit zavádění alternativních způsobů poskytování služeb a spolupráci obcí při poskytování služeb (jako např. telemedicína, terénní pečovatelské služby, senior taxi, alternativní či sdílené způsoby donášky, nákupů apod.) Na udržení lékařských služeb je třeba výrazně spolupracovat s Ministerstvem zdravotnictví ČR, pojišťovny, zde může kraj hrát významnou roli iniciátora a mediátora.

Prosazování inovativních přístupů k zajištění služeb základní občanské vybavenosti je aktuálním trendem, na kterém je potřeba pracovat. Inovativní přístupy budou zaváděny, pokud se bude dařit smysluplně rozvíjet inovační ekosystém Moravskoslezského kraje. Z tohoto pohledu je tedy opět klíčová podpora podnikání a podnikavosti.

Podněty z území

- Udržení mladé populace v obcích – podpora dostupného nájemního obecního bydlení
- Podpora přípravy projektové dokumentace (na všechny typy projektů)
- Podpora sdílené komunální techniky – dotační titul pro velmi malé obce
- Nedostatek finančních prostředků na opravy místních komunikací, mostů a lávek
- Riziko rostoucích cen energií
- Domovní čističky odpadních vod

Závěr

Cílem podpory HSOÚ by mělo být Jesenicko, které není synonymem periferního či dokonce zaostalého regionu, ale regionem budoucnosti, kde vyrůstají noví podnikatelé v nových službách, tradičních řemeslech i zemědělství, kteří využívají nové postupy a technologie. Jesenicko s čistým životním prostředím, které si obyvatelé přirozeně chrání, protože jsou jeho nedílnou součástí, a jsou mu ochotni přizpůsobit svůj životní styl, protože se to dlouhodobě vrací jim i jejich dětem v podobě aktivního komunitního života.

Zdroje:

Statistická ročenka Moravskoslezského kraje, rok 2021, ČSÚ.

[Statistická ročenka Moravskoslezského kraje - 2021 | ČSÚ \(czso.cz\)](#)

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

[Ministerstvo pro místní rozvoj ČR - Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ \(mmr.cz\)](#)

Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje pro období 2019–2027

[Stáhněte si | hrajemskrajem](#)

Koncepce rozvoje venkova Moravskoslezského kraje pro období 2018–2023

[Strategické dokumenty | Moravskoslezský kraj | \(msk.cz\)](#)

Územně – analytické podklady Moravskoslezského kraje – aktualizace 2021

[ÚAP MSK 2021 \(5. úplná aktualizace\) | Moravskoslezský kraj |](#)

Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Rýmařovsko 2021–2027

[SCLLD 2021 - 2027 \(rymarovsko.cz\)](#)

Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Hrubý Jeseník 2021–2027

[Aktualizace strategie CLLD MAS Hrubý Jeseník, z.s.: MAS Hrubý Jeseník, z.s. \(mashj.cz\)](#)

Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Rozvoj Krnovska 2021–2027

[SCLLD 2021 - 2027 - MAS Rozvoj Krnovska \(maskrnovsko.cz\)](#)